

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

Olga Tokarczuk, Premi Nobel de literatura del 2018, narra la vida de 24 personatges a un poble anomenat Antany —és a dir, el passat— entre 1914 (inici de la Primera Guerra Mundial) i 1962 (l'any del naixement de l'autora). A Olga Tokarczuk, però, li interessien més els personatges que l'escenografia per la qual transiten.

Puzle

Un lloc anomenat Antany

OLGA TOKARCZUK

Traducció d'Anna Rubió
i Jerzy Stawomirski
Proa, 2020
316 pàgines

Olga Tokarczuk (1962) és l'escriptora polonesa —vuit novel·les, set llibres de narracions breus i assaigs i un llibre de poesia— que guanyà el Nobel de Literatura el 2018. Completa el perfil de l'escriptora la seva implicació política—pròxima als "verds" polonesos— i l'activisme social que li reconegué el Brückepreis (2015) per "la seva promoció de la pau, la democràcia i la comprensió intercultural". El personatge té, és clar, interès. També, la seva obra.

Un lloc anomenat Antany (1996) és una novel·la construïda amb 84 relats breus, situats en un mateix espai —un poble anomenat Antany, és a dir, el passat— pel qual transiten 24 personatges i que se situa entre 1914 i 1962. És a dir, entre l'inici de la Primera Guerra Mundial i l'any de naixement d'Olga Tokarczuk. Tot sembla, doncs, invitar-nos a pensar que darrera d'aquest Antany el que hi trobarem és una reconstrucció del món en què nasqué l'autora. D'aquell món i dels precedents que l'expliquen perquè, en la novel·la, hi apareixen les successives situacions per les quals passà Polònia: la incursió de l'exèrcit tsarista de la Primera Guerra Mundial, la invasió nazi i la soviètica de la Segona Guerra Mundial o la burocràtica corruptiu del règim comunista. Tot això, certament, hi és però constitueix, gairebé només,

l'escenografia en què es produeix la vida dels personatges. Res a veure, doncs, ni amb la novel·la històrica ni amb la novel·la testimoni, entre d'altres coses perquè l'autora detesta les novel·les de gènere de les quals diu "són com una mena de motlle de pastissos que produeixen resultats molt similars [...] El lector sap què pot esperar i obté exactament el que volia". Més encara, perquè, de fet, el lector no trobarà a *Un lloc anomenat Antany* cap de les característiques d'una novel·la tradicional que Olga Tokarczuk evita —i contradiu— explícitament: ni un argument intrigant, ni uns protagonistes potents, ni un context congruent amb el relat.

En l'argument es barregen amb una gran naturalitat la realitat sense maquillatges i els mites més boirosos —de les fronteres d'Antany, per exemple, en tenen cura quatre arcàngels— alhora que els mites tenen un capteniment perfectament humà— "Déu ha envellit. El seu pensament és feble i ple de forats. La seva paraula ha esdevingut farfallosa". I, a més, la trama està fragmentada en breus apunts que eviten la intriga, desdibuixen la causalitat i dilueixen el desenllaç; els personatges evolucionen a base d'informacions potser importants però només puntuals, i el narrador constata els fets en primera persona sense que hi interfereixin va-

cinema

'The hunt' un entreteniment desacomplexat i cridaner, de to compacte i agraït, un thriller d'engranatge perfecte

televisió

Toni de la Torre recomana les sèries recents més destacades de cada plataforma, com 'Unorthodox' i 'The last dance'

loracions —els criteris de l'autora— ni hi exerceixi el privilegi d'introduir-se en el cap i en el cor dels personatges. Testifica, doncs, el que passa i ho fa amb una mirada impassible que, tanmateix, commou el lector encara que —o potser justament per això— li estalviï el sentimentalisme. Potser hi aplica aquell model de narrador —la "quarta persona" — que vindica l'autora en el seu discurs d'acceptació del premi Nobel.

Si aquestes són les característiques de *Un lloc anomenat Antany*, no és estrany que un crític nord-americà escrivís que "Tokarczuk sap mantenir-nos atents, pàgina rere pàgina, encara que no estiguem gaire segurs d'on ens vol portar o de com pot acabar encaixant tot plegat." S'entén la incomoditat del crític però em sembla que els 84 petits relats de la novel·la són com petites peces d'un puzzle, gairebé autònomes unes de les altres, que acaben construint una figura identificable i, en ella, el sentit d'aquest relat. I és aleshores que s'entén la singular tècnica narrativa d'Olga Tokarczuk.

De fet, molts escriptors, almenys des del *Tristram Shandy* de Sterne, s'ha escrit un tipus de relat que mostrava la nostra experiència real de la vida sense intentar fer-ne una cosa més clara i més ordenada del que experimentem. Sense formalitzar l'experiència per fer-la més digerible i comprensible, sinó, simplement, mostrant-la com és: fragmentada, amb una barreja indisociable de sentiments i sensacions, construïda amb peces contradictòries, massa fugaç però, alhora també, obsessiva, irreductible a conceptes. Però Tokarczuk no ho aplica a una ment singular —com l'*Ulisses* de Joyce— sinó a un col·lectiu, a una comunitat formada per personatges molt diferents —deberadament diferents— que l'autora ha fet convergir en el relat: joves, vells, rics, pobres, homes, dones, clergues, putes... I arcàngels i verges i déus. Així ho va proclamar Olga Tokarczuk en el

seu discurs d'acceptació del Nobel quan va dir que volia "explicar històries [...] que activin la capacitat del lector d'unir fragments en un disseny únic i de descobrir constel·lacions senceres en les petites partícules d'esdeveniments". I certament ho fa. I la imatge que construeixen aquests fragments és, segurament, la d'una mirada estoica i tendra alhora, sobre el pas implacable i inútil del temps en la vida humana.

De les obres d'Olga Tokarczuk, s'han publicat en català el llibre que comentem amb una excel·lent traducció d'Anna Rubió i Jerzy Sławomirski—reedició del que s'havia publicat el 2001— i, darrerament (2019), també la novel·la *Cos* traduïda per Xavier Farré.

JOAN DURAN I FERRER
Nua cendra

Poesia 3i4
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés de Poesia 2019

NUA CENDRA
de JOAN DURAN I FERRER
Premi Octubre Vicent Andrés Estellés
de Poesia 2019

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat